

Erfgoed in de klas

Museumhoek met speelgoedvitrine

Wanneer heb je voor het laatst een museum bezocht met je groep? Een (tijdelijke) museumhoek in het eigen lokaal biedt jonge kinderen een laagdrempelige en betekenisvolle vorm van erfgoededucatie. Richt je eigen museumhoek in.

TEKST WILLEMIJN ZWART, MARIT BENES & MONIQUE WEZENBERG BEELD ANNELIES MOL EN JELLIEN TICHERLAAR

Op basisschool De Windroos in Deventer gebruiken leerkrachten Tiny Meinderts en Joyce Scholten van groep 1/2 een speelgoed-vitrine om leerlingen in de museumhoek zelf 'museumpje' te laten spelen. Hierbij werken de leerlingen stap voor stap aan de drie taken van musea: verzamelen, ordenen en tentoonstellen.

Drie taken voor musea

De meest bekende taak van een museum is het **tentoonstellen** van de collectie. Neem bijvoorbeeld Speelgoedmuseum Deventer. Kinderen en hun ouders kennen het museum van de tentoonstellingen over speelgoed van vroeger en nu, met poppenhuizen, blikken mechanisch speelgoed en speelgoedtreintjes. Maar achter de schermen zijn musea ook druk met het **verzamen** van bijzondere voorwerpen en het netjes **ordenen** van hun collectie. Zo werkt het speelgoedmuseum aan uitbreiding en modernisering van de collectie, bijvoorbeeld met Pokémon-speelgoed of fidgetspinnars. Dat speelgoed wordt gecategoriseerd, om in de toekomst nieuwe tentoonstellingen mee te kunnen maken. In een museumhoek in het lokaal kunnen leerlingen zelf met dezelfde drie stappen aan de slag: het verzamelen van speelgoed, het ordenen van het speelgoed en het samenstellen van een tentoonstelling. Daarnaast leren de leerlingen tijdens het 'museumpje spelen' nadenken over de omgang met erfgoed en werken zo spelenderwijs aan hun mondelinge taalvaardigheid, woordenschat en beginnende geletterdheid.

1 Verzamelen

In een kringles introduceert leerkracht Joyce een bijzonder stuk speelgoed dat ze altijd zal bewaren. Ze vertelt waarom juist dat speelgoed zo belangrijk voor haar is. Welk speelgoed uit het lokaal vinden de leerlingen heel speciaal? Wat zou voor altijd bewaard moeten blijven?

Mondelinge taalvaardigheid

Joyce stimuleert de mondelinge taalvaardigheid tijdens het kringgesprek door open vragen te stellen over het verzamelde speelgoed. 'Waarom zou jouw speelgoed altijd bewaard moeten blijven?' 'Waarom is jouw speelgoed bijzonder?' Speel ook vragen door en laat leerlingen op elkaars vragen reageren: 'Wie is het met hem of haar eens?' 'Wie vindt dit speelgoed ook bijzonder?' Natuurlijk kun je ook leerlingen vanuit huis speelgoed mee naar de klas laten nemen. Wie wil in de kring vertellen over het eigen speelgoed?

*Stimuleer
taalvaardigheid in
de museumhoek*

Erfgoedwijsheid

Bij het verzamelen van voorwerpen zijn de leerlingen aan zet. Ieder kind kiest zelf: wil ik dit bewaren voor later? Vind ik dit erfgoed? En waarom? Dat sluit aan bij de visie van Hester Dibbets, lector aan de Reinwardt Academie, die benadrukt dat ieder mens erfgoedmaker is: 'Ieder van ons beslist zelf of iets zo bijzonder is dat je het graag door ►►

Willemijn Zwart

(willemijn@komvoor.nl)
is lerarenopleider en
projectleider bij educatief
ontwerpbureau Komvoor

Kinderen werken tijdens
'museumpje spelen'
spelenderwijs aan hun
mondellnge taalvaardig-
heid, woordenschat en
beginnende gelettertheid

► wilt geven. Voor dit inzicht gebruik je de term 'erfgoedwijsheid'. (Dibbets, 2020; Vroemen, 2020; Vonk, 2021)

2 Ordenen

Met het verzamelde speelgoed gaan de leerlingen aan de slag. Bied tijdens het kringgesprek verschillende woordparen visueel aan en orden samen met de leerlingen enkele voorwerpen. Ordenen en sorteren, zijn basisprincipes in het aanleren en uitbreiden van een adequate woordenschat: zo worden de onderlinge hiërarchische relaties tussen woorden expliciet gemaakt. Door deze vorm van begeleide inoefening kan je als leerkracht richting geven aan het spel dat de leerlingen vervolgens in de hoek laten zien. Door dit voorbeeldgedrag zullen kinderen ook in de hoeken speelgoed gaan clusteren, sorteren en ordenen.

Woordenschat en waarneming

In de museumhoek bestuderen leerlingen gewapend met loep en kleurpotloden de voorwerpen en vullen ze een visueel museumregistratieformulier in:

- welke kleur heeft het speelgoed?
- En welke vorm?
- Is het speelgoed groot of klein?
- Hard of zacht?
- Glad of harig?

Met deze werkwijze wordt niet alleen de waarneming (kerndoel 54 en 55), maar ook de woordenschat (kerndoel 12) uitgebreid.

Kennismaken met beeldaspecten, materialen en technieken valt onder de

inhoudslijn beeldende vorming; het ontwikkelen van een adequate woordenschat hiervoor is onderdeel van de taalontwikkeling.

De leerkracht kan hierbij ook 'meespelen' in de hoek en met dit soort vragen de woordenschatontwikkeling stimuleren tijdens het spel. Woordkaartjes met aansprekende afbeeldingen kunnen dit verder ondersteunen.

3 Tentoonstellen

De derde taak van musea is om een selectie van hun collectie aan een breder publiek te tonen. Een tentoonstelling heeft vaak een overkoepelend thema, bijvoorbeeld kleur, vorm of textuur. Daarbinnen kunnen de leerlingen dan een plankje met rood speelgoed, een plankje met geel speelgoed en een plankje met blauw speelgoed inrichten.

Speel als leerkracht mee om de woordenschatontwikkeling te stimuleren

Ontluikende gelettertheid

Het samenstellen van de tentoonstelling biedt vervolgens volop aanknopingspunten voor het stimuleren van de ontluikende gelettertheid: getekende, gestempelde of (na)geschreven bordjes bij de voorwerpen, een poster op de deur van het lokaal en zelfgemaakte flyers voor de ouders maken de tentoonstelling helemaal af! Kinderen ontdekken dat geschreven taal een middel is om met anderen te communiceren, niet alleen in boeken, maar ook op andere manieren. Ze verkennen hiermee verschillende

FOTO: ANNELIES MOL

Wist je dat erfgoed een eigen kerndoel heeft?

Erfgoededucatie valt onder kerndoel 56: 'De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed'. Binnen de huidige indeling van het cultuuronderwijs is erfgoed de zevende kunstdiscipline, naast beeldend, dans, drama, muziek, literatuur en media-kunst (SLO, 2020). Je school kan erfgoededucatieprojecten daarom financieren via de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK-regeling). Overleg hiervoor met je cultuurcoördinator.

Wist je dat erfgoed niet alleen om spullen, maar ook om tradities en verhalen gaat?

Cultureel erfgoed wordt onderscheiden in materieel erfgoed, zoals: monumenten, archieven, museale voorwerpen, archeologische vondsten, landschappen en bibliotheken. En immaterieel erfgoed, zoals: gewoontes en gebruiken, tradities, identiteit, verhalen en rituelen (Onderwijsraad, 2006).

functies van geschreven taal en hun eigen bijdrage daaraan. Hiermee werken leerlingen aan de tussendoelen *Functies van geschreven taal* (tussendoel 3) en *Functioneel 'schrijven' en 'lezen'* (tussendoel 7) van de *Tussendoelen beginnende geletterdheid* (Verhoeven & Aarnoutse, 1999).

Ook voor peuters

Dezelfde werkwijze, met aandacht voor het verzamelen, het categoriseren en het tentoonstellen van speelgoed, kan ook in de voorschoolse educatie ingezet worden. Hierbij gebruik je de speelgoedvitrine bijvoorbeeld als verrijking en aanvulling op het thema 'Kunst', dat voorkomt in onder andere VVE-methodes *Uk en Puk*, *Piramide* en *Peuterplein*.

FOTO: JELLIEN TICHERLAAR

Van ver-van-hun-bedshow naar betekenisvol erfgoedonderwijs

Sandra Ehren en Michelle Simons zijn pedagogisch medewerkers op peuterspeelzaal Sam en Koos in Voorstad (Deventer). Het idee voor een échte speelgoedvitrine in het eigen lokaal komt bij hen vandaan. Michelle: 'Voor onze leerlingen was een museum tot dit project een 'ver-van-hun-bedshow'. 'De speelgoedvitrine, met witte handschoentjes, loepjes en staandertjes voor woordkaartjes, bracht het museum in de klas tot leven', vult Sandra aan. 'Dit project, met een museumhoek in het lokaal, maakt woorden als 'vitrine', 'museum' en 'tentoonstelling' in een klap betekenisvol voor onze doelgroep.'

Laagdrempelige kennismaking

Het inrichten van een museumhoek met speelgoedvitrine biedt jonge leerlingen een laagdrempelige kennismaking met erfgoed. Leerlingen raken op een speelse manier bekend met de drie taken van een museum: erfgoed verzamelen, ordenen en tentoonstellen. Daarbij is volop ruimte voor het stimuleren van de mondelinge taalvaardigheid, de woordenschatontwikkeling en de ontluikende geletterdheid.

De literatuurlijst en leestips zijn te vinden op: www.hjk-online.nl/artikelen

Voor een museum moeten voorwerpen verzameld worden. Kinderen leren zo nadenken over waarom die voorwerpen bijzonder zijn

Marit Benes

(marit@komvoor.nl) is groepsleerkracht bij Consent en onderwijskundige bij Komvoor

Monique Wezenberg

(educatie@deventer-verhaal.nl) is educator bij Speelgoedmuseum Deventer

Op de hoogte blijven van de ontwikkelingen rondom het jonge kind?

Neem een abonnement op HJK

HJK lezen op tablet en pc

Krijg toegang tot het digitaal archief (>1.000 artikelen)

Krijg korting op het Landelijk congres Jonge kind AOb en HJK

Ontvang 10 x HJK

Voor slechts €79,95 per jaar

Studenten ontvangen 50% korting

Aan de slag! Geef je oren de kost

De toekomst van spel

Meer weten?
Ga naar www.hjk-online.nl
of bel 088 - 22 66 691